İDİL

TÜRK RESİM SANATINDA TOPLUMCU GERÇEKÇİ İZLER: MEHMET BAŞBUĞ

Mehmet Ali GÖZÜBENLİ
Öğr. Gör., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Meslek Yüksekokulu, magozubenli@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7694-134X

Alaybey KAROĞLU
Prof. Dr. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, alaybey.karoglu@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5367-5966

Gözübenli, Mehmet Ali ve Karoğlu, Alaybey. "Türk Resim Sanatında Toplumcu Gerçekçi İzler: Mehmet Başbuğ". idil, 117 (2025/2): s. 201-208. doi: 10.7816/idil-14-117-01

ÖZ

Sanat, doğrudan insanla ilişkili olup toplumsal ve kültürel yansımaları barındırdığından yoğun bir atmosfer içerir. Her coğrafyada farklı toplumsal gerçeklere ve kültürel dinamiklere sahne olan sanat alanında, sanatçılar toplumcu gerçekçi eğilimlere farklı plastik yaklaşımlarla eğilim göstermişlerdir. Türk sanatının gelişim sürecinde bu kültürel dinamiklerle öne çıkan çok sayıda sanatçı bulunmaktadır. Çağdaş Türk sanatının önemli temsilcilerinden olan Mehmet Başbuğ, bu bağlamda en dikkat çekici örneklerden biridir. Bu çalışma, Türk sanatının toplumcu gerçekçi yapılanmasında önemli bir konum elde eden Mehmet Başbuğ'un sanatsal yaklaşımını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, Başbuğ'un toplumcu gerçekçi anlayışı yansıtan belirli eserleri üzerinde durulmuştur. Seçilen eserlerde toplumcu gerçekçi yansımaların niteliği ve biçimi betimsel yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Bu betimsel inceleme doğrultusunda, toplumcu bakış açısının Başbuğ'un eserlerinde sosyal, kültürel, yerel ve evrensel bağlamlarda nasıl ifade edildiği ele alınmıştır. İnceleme sonucunda, Başbuğ'un eserlerinde doğup büyüdüğü Anadolu kültürünü, yaylaları mesken tutmuş göçebe toplulukları, Millî Mücadele dönemini ve Orta Asya Türk kültürünü toplumcu gerçekçi bir anlayışla yansıttığı tespit edilmiştir. Bu eserlerin, tarihe tanıklık ederek gelecek nesillere kültürel miras aktarımında belge niteliği taşıması bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Başbuğ, toplumcu gerçekçilik, kültür

Makale Bilgisi:
Geliş: 5 Temmuz 2024 *Düzeltme:16 Aralık 2024* *Kabul: 23 Ocak 2025*

© 2025 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Sanatın, var olduğu andan itibaren, birçok tanımı yapılmıştır. Günümüzde de yeni tanımlar türetilmektedir. Sanat tanımlarının çoğunda anlatılmak ya da açıklanmak istenen konu açıkça belirtilmektedir. Tanımlarda, vurgulanmak istenenlerin biri diğerinden farklı olsa da özünde insan ve onun duygu/düşünceleri vardır. Ayrıca bu tanımlarda sanatın, içinde yaşadığı toplumla ilişkisini göz önüne alan bir bakış açısına da sahip olduğu görülmektedir (Ayhan, 2017: 3525). Toplum ve sanatın ilişkisi karşılıklıdır ve her açıdan gözlemlenebilir. Sosyal bir canlı olan insan mutlaka bir toplum içinde yaşamaktadır. Bu durum, sanata konu olan insanın yaşadığı toplumun kültürü ve tarihi ile birlikte ele alınmasını gerektirir. Sanatın estetik yansımasının konusu olan insanın, bilincini belirleyen onun toplumdaki varlığıdır (Ersoy, 2002: 54). Toplumsal olaylar ve insanların toplumla olan çok yönlü ilişkileri sanatın estetik özünü ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu durumun sonucunda sanat, toplumsal bakış açısını barındırmayı gerektirir. Çünkü sanat insanla dolaylı olarak da toplumla ve o toplumun oluşturduğu kültürle ilişkilidir. Sanat ve toplum iç içedir, birbirlerinden ayrılmaz gerçekliklerdir. Ersoy (2002: 54) da sanatın sadece insanı değil, içinde bulunduğu doğayı ve toplumu da anlattığını ifade etmektedir.

Toplumsal yaşam, sanatın gerçek kaynağını ve alanını oluşturmaktadır. Yani sanatın içeriğini toplumsal yapının önemli konuları olan ekonomi, coğrafya, din, siyaset, ahlak, eğitim, aile vb. konular oluşturmaktadır. Bu sosyal yapıda gerçekleşen hareketlilikler toplumun olduğu kadar sanatın da gelişimine etki etmektedir (Güngör, 2020: 1623). Bu bağlamda toplumsal ve sanatsal alandaki değişimler birbirlerini etkilemelerine sebep olmaktadır. Ersoy (2002: 55) da sanatsal gelişimin toplumsal gelişmeye ve toplumsal yaşamın yapısına doğrudan bağlı olduğuna, insanlığın gelişme sürecinde toplumların sınıflara ayrılarak kölecilik, feodalizm, kapitalizm çağlarında toplumun yapısını belirlediğini ve toplumdaki bu değişmelerin sanatsal kültürü de etkilemiş olduğuna vurgu yapmaktadır. Toplumların içinden geçmiş olduğu bu dönemler, çağlar ve aşamalar sanatı, akımları ve sanatçıları direkt olarak etkilemektedir.

Sanat ve toplum arasındaki ilişkinin bir anlatımı da sanatın toplumu yansıtmasıdır. Sanat toplumsal olayları anlatırken, toplumdaki gerçeklikleri ve tinsellikleri kendi dilinde ifade etmektedir. Böylelikle sanat, döneminin toplumsal olaylarını yansıtan bir ayna görevi de görür. Toplumun inanç, kültür, düşünce ve duygularını gerçekçi biçimde yansıtma görevini icra eden sanat, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluğu da üstlenmektedir (Kınalı, 2017: 1).

19. yüzyılın sonlarında 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış Toplumcu Gerçekçi sanat anlayışı, insanı toplumsal ilişkiler içinde ele alırken, temellerini materyalist dünya görüşüne dayandırmaktadır. Sosyalist bir yaklaşımla toplumun ve toplumsal ahlakın koruması sorumluluğunu benimsemektedir. Ayrıca eserlerde toplumsal gerçekleri yansıtmayı amaçlamaktadır (Kınalı, 2017: 12). Böyle bir amaçla oluşturulan sanat eserinin bu anlayışın bir örneği kabul edilmesi toplumsal ve siyasi mesajları içermesini gerektirmektedir. Bu duruma örnek olarak okuryazarlık oranının çok düşük olduğu Meksika'da Diego Rivera'nın duvar resimleriyle Rus sanatçılar Vlademir Tatlin ve Aleksandr Rodşenko'nun çalışmaları örnek olarak gösterilebilir. Toplumcu Gerçekçiliğin temelinde eserlerin, gerçeği yansıtması önemlidir (Bulut, 2018: 14). Bu çerçevede çalışmalar yapan sanatçılar, yaşadığı toplumun bir üyesi olarak, çevresinin toplumsal olaylarını ve kültürel özelliklerini, kendi sanat alanlarında eserlerini gerçekçi bir üslupla yansıtmışlardır (Kınalı,2017: 13).

Türk Sanatında Toplumcu Gerçekçi Yansımalar

Cumhuriyet'in erken dönemindeki Türk resim sanatına bakıldığında, sanat, bir kültür politikası olarak özellikle kırsal kesimin kalkınmasını sağlamak amacına yöneliktir. 1932'de Halkevleri'nin açılması, 1940'ta Köy Enstitüleri'nin kurulması ve farklı yıllarda Yurt Gezileri'nin düzenlenmesi bu alanda gerçekleştirilen çalışmalardandır (Keskin, 2012: 142). Bu amaç doğrultusunda 1937 yılında bir çalışma başlatılmıştır. 1944'e kadar sanatçılara ülkenin birçok bölgesine geziler düzenleyerek onlardan ülke gerçeklerini ve pitoreskini (görünüm) yansıtan eserler üretmelerini sağlayan bir program uygulanmıştır (Tansuğ, 2008: 216). Sanatın diğer pratiklerinde oluğu gibi sanatçılar, toplumsal olaylara eğilmiş ve bu doğrultuda gelişim göstererek eserler üretmişlerdir (Güngör,2018: 2). Bu gelişmelerle beraber doğaya ve yerel değerlere önem veren toplumsal bir sanat anlayışıyla öne çıkan sanatçı grupları ortaya çıkmıştır. Bu gruplardan biri olan "Yeniler", resim dalında Toplumcu Gerçekçi anlayışa öncülük eden sanat gruplarının ilki ve en önemlilerindendir (Kınalı, 2017: 50). Toplumcu Gerçekçi etkinlikleri "Yeniler" grubundan sonra da devam etmiş, 1947'de Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencilerinden on

genç sanatçı bir araya gelerek "Onlar" grubunu kurmuşlardır. Grup, halk sanatlarına ait süslemeci öğelerden etkilenerek belirledikleri konuları Batı teknikleriyle yorumlayarak Türk kültür sentezini oluşturmaya yönelik bir çaba içine girmiştir (Ersoy, 1998: 80). Sonrasında gelen "Yeni Dal" da bu anlayışı sürdüren bir başka grup olarak eserler üretmiştir.

Toplumcu gerçekçi anlayışı benimsemiş birçok Türk sanatçı, 1940'lardan itibaren çalışmalar yapmış ve eserlerinde köy yaşantısı, halktan insan manzaraları, göç olgusu, tarım işçileri gibi toplumun çeşitli kesimlerini işlemişlerdir. Bu sanatçılardan biri de 2017 yılında kaybettiğimiz Mehmet Başbuğ'dur. Bu çalışmanın amacı Mehmet Başbuğ'un Anadolu kültürü, göç, milli mücadele ve Orta Asya Türk kültürü gibi konuları ele aldığı eserlerindeki toplumcu gerçekçi anlayışın incelenmesidir**.**

Mehmet Başbuğ Eserlerinde Toplumcu Gerçekçi Anlayışın Yansımaları

1956 yılında Diyarbakır'da doğan Mehmet Başbuğ, 2017 yılında aramızdan ayrılmıştır. İlk ve orta öğrenimini Diyarbakır'da tamamlayan sanatçı lise öğrenimini hocası Coşkun Karakaya'nın da desteğiyle Ankara Çankaya Lisesinde tamamlamıştır. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü'nde lisans programına devam ederken dönemin siyasal çalkantılarından dolayı üniversite kararıyla Bursa'ya gönderilmiştir. Diplomasını Bursa Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü'nden almıştır (Güngör, 2018: 127). Yüksek Lisans, Sanatta Yeterlik ve Doktorasını da yine Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anabilim Dalında tamamlamıştır. 1976-1986 yılları arasını kapsayan on yıllık dönemde, Milli Eğitim Bakanlığı okullarında öğretmenlik yapan Başbuğ, 1986'dan 1994'e kadar Gazi Üniversitesi'nin Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev almıştır. 1994-1999 yıllarında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kuruluşu sürecinde de aktif olarak çalışarak burada Dekan Yardımcılığı ve Resim Bölüm Başkanlığı görevlerini yürütmüştür. 1999-2009 yılları arasında da Selçuk Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesinde çalışmıştır. 2009 yılında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne giden sanatçı vefatına kadar burada eğitimci ve idari kimliğiyle çeşitli görevlerde bulunmuştur. Hem ülkemizde hem de yurt dışında sayısı bini geçen karma sergilere ve grup sergilerine katılmıştır. 90 kişisel sergi açmış, çok sayıda eseri özel ve resmi koleksiyonlarda, müzelerde yer almış, çeşitli resim yarışmalarında ve mesleki anlamda Türk resim sanatına yaptığı katkılardan dolayı yirmi ödüle layık görülmüş ve Türk resim sanatına büyük katkılar sağlamıştır (Artsürem, t.y.).

İnsanın doğduğu, yaşadığı coğrafi koşullar ve bu coğrafyanın toplumu ile kültürü bireylerin yetişmesinde ve gelişmesinde büyük rol oynamaktadır. Sanatçılar da, içinde yaşadığı ve yetiştiği topraklardan etkilenmektedir. Sonuç olarak içinde yaşanılan toplumsal süreçler eserlere konu olarak yansıyabilmektedir. Çağdaş Türk resim sanatı içerisinde figüratif çalışmalarıyla toplumsal gerçekçi bir çizgide oluşturduğu eserleriyle dikkat çeken Mehmet Başbuğ, Türk insanı ve kültürel değerlerinden beslenerek eserler üretmiştir (Güngör, 2020: 1618). Anadolu kültürünün içine doğan sanatçı, çalışmalarında kendi milli kültürüne eğilmiş ve Anadolu insanının yaşayışlarını, gerçekçilik ilkesi çerçevesinde yansıtmaya çalışmıştır. Başbuğ'un eserlerinde imgeler, gerçekliğin basit bir temsili olmaktan öte, onu yeniden inşa eden, dönüştüren ve çoğaltan bir işlev üstlenmektedir (Başbuğ, 2021). Genellikle figüre ağırlık veren Başbuğ, Türk ulusunun yaşamından ve kültüründen beslenerek, Anadolu insanının yaşam mücadelesine vurgu yapmaktadır. Başbuğ eserlerinde nesneleri kuşatan Anadolu kültürünün varlığını hissettirmektedir. Altıntaş, (2017: 68) Sanatçının, eserlerinde ön planda kompozisyonun rengin ve kurgunun özel bir coğrafyayı işaretlediğini, geri planlarda ise düşsel gizemler, destanımsı anlatımlar ve yaşam dilinin yerleştirildiğini ifade etmektedir. Başbuğ plastik bakımından muhteşem, kültürel bakımdan ise etkileyici değerlerle yoğrulmuş çalışmalarında yoğunlukla siyahın, beyazın, kahverengi ve kırmızının tonlarını kullanmaktadır (Dalkıran ve Bayrak, 2019: 33). Renk kullanımıyla ilgili olarak Kaya Özsezgin de şunları söylemektedir:

> *Mehmet Başbuğ'un resimleri büyük ve geniş renk kuşaklarıyla çizilmiş pentür-desen izlenimi veriyor. İlk bakışta renkçi gibi görünen bu anlayış, gerçekte bütünüyle desenin hizmetine verilmiş bir renkçiliktir. Bu nedenle, rengin bağımsız etkisinden çok, çizgisel kuruluşu pekiştiren bir öğe olarak ikinci plandaki katkısı önemlidir. Ayrıntıları gizleyen kapatıcı işleve öncelik veren bu renk, geniş planların çözümünde olduğu kadar, figürlerin konumunda da bir sahne dekorunun dramatik etkisine benzer bir etki yaratmaktadır. Özellikle seçilmiş bir eğilim olarak da düşünülebilir bu tutum… (Özsezgin, 1985: 51).*

Sanatçının çalışmalarının bazılarında figürlerin oldukça kalabalık olduğu görülmektedir. Lekeci

düzende kurduğu betimlemeler bütünlüğü sağlayacak biçimde kurgulanmıştır. Ön plana yerleştirdiği öğeler, daha belirgin ve ayrıntılı, arka palanda ise ayrıntılar yerini sade bir leke düzeni içinde derinliğe bırakmıştır. Eserlerinde kullandığı hareketli figürler oldukça canlı ve figürlerin estetik yönü kuvvetlidir (Alaybeyi, 2018: 96). Özsezgin, Başbuğ'un sanat anlayışıyla ilgili şunları söylemektedir:

> *Atlı arabalar, köyden kente göçen insanlar, pazar yerleri, sanatçının büyük boyutlu resimlerinin başlıca konusu olmuştur. Yaşam koşullarına uyum sağlamakta direnen ve geçim sıkıntılarıyla uğraşan yöre giysili bu insanlar, Mehmet Başbuğ'un resimlerinde, bir insan topografyasının göstergeleri olarak gerçekçi bir tutumla yansıtılmış raporlar halinde izleyicinin gözlerine serilmiştir (akt. Elmas ve Gezen, 2019: 1737).*

Güngör (2020:1618), hayatını sanata adayan Başbuğ'un resimlerinin konularını, Anadolu görünümleri, göçler, Kurtuluş Savaşı, Türk dünyasından izlenimler olarak sınıflandırmıştır. Aşağıda, bu başlıklara göre Mehmet Başbuğ'un bazı eserlerinin yorumlanmasına yer verilmiştir.

Anadolu kültüründen bir kareyi betimlediği "Muş'ta Kahvehane" isimli çalışmasına bakıldığında Anadolu'nun gündelik yaşamının tüm gerçekliğiyle yansıdığı görülmektedir. Resme baktığımızda kedimizi bir anda o dar sokakta oturan insanların arasında buluveririz. Ön plandaki figürler önemli bir konuyu görüşüyorlarmış gibi hissettirirken geri plandaki figürler kendi hallerinde günlük sohbetlerini ediyorlarmış görüntüsü vermektedir. Eserde, güçlü bir gözlem yeteneğine sahip olan Başbuğ, doğup büyüdüğü bölge insanının yüz ifadelerini, kıyafetlerini ve sokağı, detaylarına da sadık kalarak büyük bir titizlikle resimlemiştir.

Resim-1: Mehmet Başbuğ, "Muş'ta Kahvehane, 100x150cm, tüyb, 2006

Başbuğ'un üzerine özenle eğildiği bir başka konu ise göçerlerin yaşamıdır. Çalışmalarında göçün dikkate değer bir yeri vardır ve kendine has üslubuyla göç olgusunu sıklıkla işlemektedir. Tepecik (2017), sanatçının resimlerinde konargöçer Anadolu aşiretlerinin yaylalara çıktığını ifade etmiştir. İnsanların heyecan içindeki uğraşları, keçilerin gözlerinden yansımakta olan ışık, yaylalara çıkıyor olmanın getirdiği mutluluk, sanatçının çalışmalarında insan ve hayvan figürleri için değişmeyen bir süreci kapsamaktadır (akt. Güngör, 2020: 1619). Altıntaş (2017: 68) ise sanatçının göç resimlerini göçebe bir yaşamın gereğinden ziyade savaşlar, yoksulluk ve kıtlığın zorunluluğu olarak yorumlamıştır. Fakat her şeye rağmen, Başbuğun resimlerinin inanç ve boyun eğmezliğin, bir temsili isyanı niteliğinde olduğunu da söylemektedir.

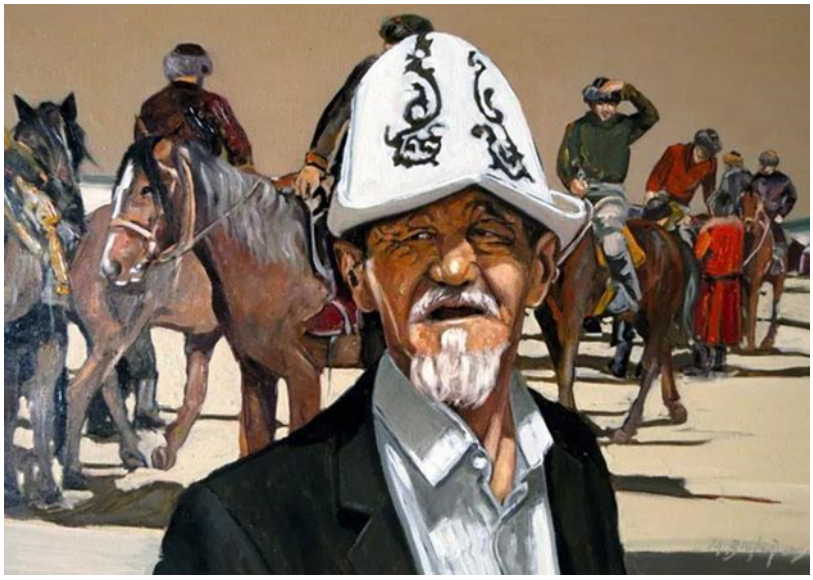
Resim 2: Mehmet Başbuğ, Göç, 80x100 cm, tüyb, 1990

Başbuğ'un eserlerinde gerçeklikle anlattığı bir diğer konu da Türk ulusunun vermiş olduğu İstiklal mücadelesidir. Kurtuluş savaşıyla, bitmeyen tükenmeyen acılar çekmiş milletin duyguları, kadın ve çocuk figürlerinin yüzlerine yansımıştır. Bu yansıma, koyu karanlık bir atmosfer içerisinde, ufka doğru ilerleyen kağnılar, yorgunluktan bitap düşmüş Mehmetçiklerin omuzlarındaki tüfeklerde bile görülmektedir (Şirin, 2020: 969). Başbuğ Milli mücadeleyi tüm gerçekliğiyle izleyiciye sunmaktadır. Öyle ki Erol (2020), sanatçıyı Kurtuluş Savaşının ve bağımsızlık mücadelesinin, Kuvayı. Millîye ruhunu devam ettirmeyi hedefleyen, günümüz kuşağının 21. yüzyıldaki temsilcilerinden olarak görmektedir. Başbuğ'un eserlerinde Mehmetçiklerin teşkilatlandırıldığı, yoksulluktan bitap düşmüş halkın her şeylerini ortaya koyarak ve ya istiklal ya ölüm diyerek topyekûn cephenin yolunu tutmaları sanatçının kompozisyonlarının ana temasını oluşturmaktadır. Sanatçı kurtuluş savaşı temalı çalışmalarında o dönem halkının yaşadıkları duyguları, zorlukları, mücadeleleri gerçekçi bir tavırla gözler önüne sermektedir (akt. Şirin, 2020: 969).

Resim 3: Mehmet Başbuğ, İstiklal Savaşı'nda Seferberlik, 140x200 cm, tüyb 2008

Başbuğ; kültürleri, toplumların en vazgeçilmez varlık sebebi olduğu bilinciyle Türk kültürünü, toplumun değerlerinden ve geleneklerinden ilham alarak tüm gerçekleriyle yansıtmıştır (Güngör, 2020: 1619). Sanatçının Orta Asya'daki Türkleri konu alan çalışmalarına bakıldığında odaklanılan konular Kırgızların; giysileri, pazar yerleri, göç yolculukları, sporları, atları ve aksakallı figürlerdir. Sanatçı bu konuları tarihsellik, gelenek ve kültür çerçevesinde ele almıştır (Ayhan, 2017: 3536).

Resim 4: Mehmet Başbuğ, Uzakta, 60x80cm, tüyb 2013

Mehmet Başbuğ'un, eserlerinde Anadolu kültürü, göç, milli mücadele ve Orta Asya Türk kültürü konularına toplumsal duyarlılıkla yaklaştığı görülmektedir. Güçlü gözlem ve aktarma yeteneğiyle o dönemin kültürünü, geleneklerini ve o dönemde yaşanan olayları, duyguları, abartısız bir şekilde, görsel zenginlikler katarak yansıttığı ve gelecek nesillere tüm gerçekliği ile miras bıraktığı söylenebilir.

Sonuç

Farklı sanat akımlarının ortaya çıkması ve yaygınlaşması toplumları etkileyen siyasal, kültürel, dini, ekonomik ve sosyal alandaki gelişmelerle aynı zamana denk geldiği görülmektedir. Sanatsal eserleri topluma tutulan nesnel bir ayna olarak gören Toplumcu Gerçekçilik anlayışı da, kaynağını toplumsal yaşamdan alarak yine toplumun bir bireyi olan sanatçılar tarafından içinde yaşadıkları toplumu gerçekçi bir şekilde eserlerinde yansıtma çabasındadırlar (Kınalı, 2017: 76). Çağdaş Türk resminde toplumcu gerçekçi anlayışla çalışmalar yapan birçok sanatçı olmakla birlikte Mehmet Başbuğ da bu anlayışı temsil eden ve eserlerinde, Anadolu coğrafyasını betimleyen en özgün sanatçılarımızdan biridir. Bu çalışma, birçok farklı konularda çalışmaları olan Mehmet Başbuğ'un doğup büyüdüğü Anadolu kültürü, yaylaları mesken tutmuş göçerler, milli mücadele ve uzun yıllarını geçirdiği Orta Asya Türk kültürü başlıkları altında ortaya koyduğu eserleri Toplumcu gerçekçi bakış açısıyla incelemeyi hedeflemektedir.

Anadolu manzaraları resimlerinde kültür ve geleneklerimizin korunması bağlamında görsel bir belge olması bakımından önemlidir. Türk dünyası resimlerinde özellikle Kırgızlı figürler, atlar, geleneksel ve kültürel öğelerle anlatımın gerçekleştiği görülmektedir. Bu resimlerde sanatçının Kırgızların kültürüne, geleneklerine vermiş olduğu değeri de göstermektedir. Başbuğ çalışmalarında sakal, kalpak, at vb. gibi geleneksel unsurlara vurgu yaparken kültürel kodları ön planda tutmuştur. Başbuğ'un Orta Asya geleneksel kültürel olgularını çalışmalarına yansıtma çabası, Türk dünyasına ilişkin derin duygularının bir yansımasıdır (Ayhan, 2017: 3536). Göç olgusuna da eğilen Başbuğ, Türk yaşam tarzından ve kültüründen beslenerek göçerlerin yaşam mücadelesini vurgulamıştır. Çalışmalarında çoğunlukla göç esnasından kareleri resmetmiştir. Güçlü desen yeteneğiyle geleneksel motiflerle bezeli figürlerinde göçün çileli yolculuğuna direnen, yerlerinden kopan insanların ruhsal durumlarını da yansıtmıştır. Ürettiği yapıtlarıyla gelecek kuşaklara benzeri olmayan kültürel bir belge sunarak, yüklendiği yol göstericilik ve kültür aktarıcılık görevini manevi bir haz duygusuyla aldığı açıkça yorumlanabilmektedir. Eserlerinde hiç bir abartıya kaçmamış olan sanatçının bir gerçekliği sunduğu ve bunu gerçekleştirirken görsel zenginlik ve

birikim içeren sanat anlayışıyla yaptığı görülmektedir (Güngör, 2020: 1624). Ülkesine sevdalı olan Başbuğ yaşamı boyunca farklı sanatsal dönemlerinde Milli Mücadeleden sahneleri de resimlemiştir. Türk halkının yaşadıkları duyguları, zorlukları, mücadeleleri azim ve kararlılıkları gerçekçi bir tavırla betimlemiştir. Sanatçı kişiliği sanat görüşü ve yapmış olduğu çalışmalarla Türk kültürüne ve Türk resim sanatına büyük katkıları olmuştur. Gelecek kuşaklar için bir belge niteliğindeki eserleriyle toplumcu gerçekçi anlayışın ve Türk resim sanatın yeri doldurulamaz sanatçılarından biri olmuştur.

Kaynaklar

Alaybeyi, E. (2018). Çağdaş Türk resim sanatında milli değerler bağlamında figüratif betimlemeler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.

Altıntaş, O. (2017). Tanrı dağları sonsuza kadar yaslı kaldı. Türk Yurdu Dergisi, 360, 68-69.

Artsürem (t.y.). Erişim adresi https://www.artsurem.com/art/artist/mehmet-basbug/5/ Erişim Tarihi: 20.12.2020.

Ayhan N. (2017). Mehmet Başbuğ'un eserlerinde orta asya anlatısı: Gösterge bilimsel bir analiz. İdil Sanat ve Dil Dergisi. 6(40), 3524- 3537.

Başbuğ, F. (2021). İmgeler Üzerinden Bir Gerçeklik Okuması. 3. Uluslararası Mehmet Başbuğ Sanat Araştırmaları Sempozyumu, 20-21 Şubat 2020. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi. Ankara:Artsürem.

Bulut, A. (2018). Resimde gerçekçiliğin yeniden değerlendirilmesi ve güncel yaklaşımlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.

Dalkıran, A., & Bayrak, T. (2019). Türk kültüründe keçinin yeri ve Mehmet Başbuğ resimlerindeki yansımaları. Uluslararası tarih ve sosyal araştırmalar dergisi, 22, 25-35.

Elmas, H., & Gezen, M. C. (2019). Çağdaş türk resminde figüratif bağlamda sokak teması. İdil, 64, 1727-1739.

Ersoy, A. (1998). Günümüz Türk resim sanatı: 1950 den 2000 e. Bilim sanat galerisi.

Ersoy, A. (2002). Sanat kavramlarına giriş. Yorum Sanat Yayıncılık.

Güngör, T. (2018). 1980 sonrası türk resim sanatında figüratif eğitimler ve Mehmet Başbuğ. Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Güngör, T. (2020). Çağdaş Türk Resim Sanatında Göç Olgusu: Mehmet Başbuğ Özelinde Bakmak. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(3), 1608-1626.

Keskin, C. (2012). Yurdu Gezen Ressamlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012(27), 141-151.

Kınalı, E. (2017). Toplumcu gerçekçilik akımının Türk resim sanatına etkisi ve Abidin Dino. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğuş Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özsezgin, K. (1985). Çağdaş Resmimizde Etkileşim Sorunu. Türkiye'de. Milliyet Sanat Dergisi, 117(1), 51.

Şirin, N. (2020). Çalışmalarında Türk kültürünü işleyen sanatçılar. İdil, 70, 960-972

Tansuğ, S. (2008). Çağdaş Türk Sanatı (8. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tepecik, A. (2017). Anadolu'dan Tanrı Dağları'na, insanların ve atların ustası. Prof. Dr. Mehmet Başbuğ, Türk Yurdu, 360, 70-75.

Görsel Kaynaklar

Görsel1:.http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=475 erişim:26.12.2020

Görsel 2: Güngör, T. (2020). Çağdaş Türk Resim Sanatında Göç Olgusu: Mehmet Başbuğ Özelinde Bakmak. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(3), 1608-1626.

Görsel 3: https://ahbvsanat.hacibayram.edu.tr/Index/Detay/894 erişim:26.12.2020

Görsel 4: https://www.biyografya.com/biyografi/5244 erişim: 27.12.2020

İDİL

SOCIALIST REALISTIC TRACES IN TURKISH PAINTING ART: MEHMET BAŞBUĞ

Mehmet Ali GÖZÜBENLİ, Alaybey KAROĞLU

ABSTRACT

Art is directly related to human beings and contains an intense atmosphere as it harbours social and cultural reflections. In the field of art, which witnesses different social realities and cultural dynamics in every geography, artists have shown a tendency towards socialist realist tendencies with different plastic approaches. In the development process of Turkish art, there are many artists who stand out with these cultural dynamics. Mehmet Başbuğ, one of the important representatives of contemporary Turkish art, is one of the most remarkable examples in this context. This study aims to analyse the artistic approach of Mehmet Başbuğ, who has achieved an important position in the socialist realist structuring of Turkish art. The study focuses on certain works of Başbuğ that reflect the socialist realist approach. The nature and form of the socialist realist reflections in the selected works were analysed using the descriptive method. In line with this descriptive analysis, how the socialist perspective is expressed in social, cultural, local and universal contexts in Başbuğ's works is discussed. As a result of the analysis, it was determined that Başbuğ's works reflect the Anatolian culture in which he was born and grew up, nomadic communities inhabiting the highlands, the period of the National Struggle and the Central Asian Turkish culture with a socialist realist understanding. These works are considered to be important in terms of bearing witness to history and being a document in the transfer of cultural heritage to future generations.

Keywords: Mehmet Başbuğ, social realism, culture